

06 40 25414
БІБЛІОТЕКА „РІДНОЇ МОВИ“
ВИДАЄ ПРОФ. Д-Р ІВАН ОГІЄНКО.
Ч. 1.

Проф. Д-р Іван Огієнко —
Д-р А. Чайковський — В. Островський —
Яр. Мандюкова

ВЧИМОСЯ РІДНОЇ МОВИ

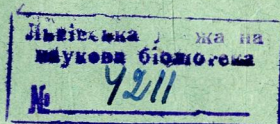

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІАН У ЖОВКВІ / 1933

Ш 141.4,0

ЗМІСТ:

1. Проф. Д-р Іван Огієнко: Української літературної мови мусимо вчитися, щоб знати Стр. 1-14
2. Д-р А. Чайковський: В справі нашої письменницької мови 15-18
3. Вол. Островський: Знання мови необхідне кожному 19-23
4. Яр. Мандюкова: Притча про самоцвіт 23-24

26.874

Української літературної мови мусимо вчитися, щоб знати.

Ми не знаємо своєї літературної мови. Багато причин зложилися на те, але й не остання з них: ми не вчимося своєї літературної мови. Не вчимося так, як вчимося інших наук: пильно й постійно.

Гірше того: ми звичайно й не відчуваємо природньої потреби вчитися своєї літературної мови, бо все і всі вважаємо, що добре її знаємо й без науки. Інших мов — вчимося, свою й без науки знаємо...

Такий стан нашої інтелігенції супроти своєї літературної мови не тільки ненормальний, але більше того — він нам глибоко шкідливий...

Ще раз: українське громадянство своєї літературної мови добре не знає.

Не є то парадокс, не є то пересада. Кожний український інтелігент, чи то з освітою середньою чи з вищою, звичайно має певний мінімум знання з різних наук: гумантарних, природничих, математичних. Цебто, — духово орієнтується в тім житті, що його оточує, не зле. А часом із самопевністю говоримо »від науки«

про найрізніші речі, але знову — тільки не з обсягу рідної мови.

Хоч наукові працівники не користаються в нас більшою повагою, проте, »йдучи за Європою«, ми любимо покликатися на наукові авторитети, особливо чужинецькі, для доказу своїх поглядів чи тверджень. Але признаних авторитетів з рідної мови в нас нема, таких ми рішуче не визнаємо, бо кожний із нас »знає ліпше« всі питання рідної мови... Знає і не вчившись. Думка фахівця йому не потрібна.

Коли дитина — боронь Боже — захворює хоча б легко на шлуночок, погляньте, з якою увагою батьки припадають коло лікаря, як вони вислуховують усіх його порад, як пильно до них застосовуються як вони дякують (навіть публично в часописах!) своєму »лікареві-збавителеві«, хоч він їм найпростіші речі говорив... Чи бачили ж ви щось подібне в стосунку до лікаря рідної мови? Гірше того: ми й лікарів таких не визнаємо, й обходимося без них. »Самі добре знаємо...«

Існують найрізніші науки, громадянство наше в міру свєї можности знає їх, цікавиться ними, хоч і не є то з їхнього фаху, часом навіть відповідну книжку дістане. А чи існує в нас наука рідної мови? Чи є в нас мовознавча література для широкого громадянства й для шкільної молоді поза звичайною граматикою?

Нема такої, бо громадянство не потребує її.

І не тільки нема, — нема зрозуміння потреби того. »Наука рідної мови«, — та хиб ж то наука? Що ж у тих читанках із »рідної мови« було наукового?

»Наука рідної мови? — ага, то правопис, шкільна граматики, читанка. Ну, знаєте, — нудота то пекельна, — яка ж то вам наука? Дайте мені спокій...«

Ще раз кажу: наше широке навіть інтелігентне громадянство не знає своєї літературної мови. Більше того: зовсім мало нею цікавиться, а коли й цікавиться, то злегенька, поверхово, по-дилетанському, бо не визнає її за науку, не знає її змісту, не при звичаєне ставитися до неї поважно...

І гіркі наслідки всього того перед очима кожного, хто працює в цій ділянці: літературна мова наша — хоч має невичерпне джерело перлин у живій своїй мові — невироблена, стан навчання її по школах ненормально низький, сама наука її не може похвалитися поважними працями, бо громадянство не заохочує своїх учених українців до праці.

Своєї літературної мови треба вчитися, якщо хочемо її знати, треба вчитися пильно й постійно, вчитися так само, як учимося всяких інших предметів. Мусимо раз уже позбутися того шкідливого

погляду, ніби кожний із нас від самого народження вже знає свою мову, а особливої науки її не потребує.

Кожен інтелігент, кожна письменна людина, кожний український громадянин мусить добре собі усвідомити й запам'ятати, що в культурного народу, а так само і в нас, існує дві мови: мова жива народня й мова літературна.

Живу свою мову кожний із тих, хто народився на селі й виріс у сільським оточенні, знає справді, знає може й не зле. Але справа в тім, що простір цілої української мови надзвичайно широкий, мова наша ділиться на багато наріч, а кожне нарічча — на велике число говірок. Не тільки нарічча від нарічча, але й говірка від говірки часом значно відрізняються. Що ж тоді ми знаємо, знаючи »живу мову«? Знаємо лише одну якусь говірку, поминаючи безконечне число інших, може й ліпших від нашої... Отож виходить, що хто навіть знає »живу мову«, цебто одну свою говірку, той ще не знає цілої української мови.

Мусимо добре пам'ятати ще одну річ, — ми звичайно недокладно розуміємо вираз »народня мова«. Народня мова — це справді селянська мова, що вистарчає селянинові для його вузького духового кругозору. Але для мишлення широкоосвіченої інтелігентної людини ця мова завузька, бідна, невироблена. Отож,

народню-селянську мову кладемо в основу потрібної нам мови, але до неї ще »добряємо« багато-багато іншого.

Та є багато й таких, що не родилися на селі й не зростали там, — виросли в місті, в робітничих, міщанських чи інших родин. А тут уже звичайно говорять мішаною мовою, занечищеною додатками чужої, пануючої. Цебто, і тут не було змоги набути доброї мови.

Не ліпше й тим, хто вийшов із родини інтелігентної, бо й тут звичайно панує так само дуже мішана мова. Доброї літературної мови не навчишся й тут.

Отож бачимо, що навчитися своєї доброї мови без особливої науки ніяк не можна. Сама приналежність до українського народу не дає ще доброго знання для праці потрібної мови.

Кожний культурний нарід, крім великого числа живих говірок, має ще одну мову, — це мова літературна. Це мова його книжок, часописів. Це мова його державних установ, церкви, суду, школи. Мова вироблена, культурна, до певної міри штучна. У кожного народу, який би великий не був він, літературна мова все одна, соборна, спільна для всіх. І там кожний школяр від першої класи вже добре собі знає, що є мова жива, матірня (якщо його мати не говорила мовою літературною) і є мова літературна, мова

книжкова, трохи відмінна від його мови буденної.

У кожного культурного народу літературна мова однаково повстає й однаково живе. Звичайно буває так, що одне якесь сильніше наріччя з відомих причин бере гору над іншими, зчасом зростає, переймаючи ліпші вирази з різних говірок, і так стає мовою літературною. У нас таким наріччям є мова наддніпрянська, київо-полтавська, мова наших перших новочасних письменників, — вона лягла в основу літературної української мови ще від кінця XVIII-го віку. І з цим мусимо раз уже погодитися, бо це ж звичайний процес в житті кожного народу. Київ і Дніпро — ото центр української літературної мови. Цеї мови мусимо навчати й навчатися, бо тільки вона є основа нашої літературної мови. Ми ніколи не матимемо доброї літературної мови, якщо не погодимось про одну спільну основу її. Бо це ж азбука повстання кожної літературної мови.

Сьогоднішній стан наддніпрянської літературної мови надзвичайно високої, і треба відверто сказати, що в ділянці мови там просто чуда доконали. Працюючи часто в голоді й холоді, часом в нелюдських умовах, наддніпрянські письменники й робітники пера та вчені-патріоти, віддавши всі сили свої найціннішому скарбові рідної культури, за 15

останніх літ створили літературну мову такої величної якості, що вона вже тепер сміло конкурує за першенство серед культурніших словянських мов.

Але »українці в натурі нарід анархічний«, як ми самі про себе не раз з задоволенням кажемо, а тому й не хочемо визнати й прийняти для себе одної спільної »соборної« літературної мови. Почитайте хоча б наші часописи галицькі, румунські, підкарпатські й американські, і ви відразу переконаєтесь, що всі вони мають до певної міри свою окрему літературну мову, цебто маємо аж п'ять літературних мов... Більше того: навіть в малій місцевості не маємо справді одної літературної мови; скажемо, в Галичині часописи світські й духовні (пор. »Діло« й »Нову Зорю« чи »Бескид«) дуже відрізняються мовою. Не буде перебільшенням, коли скажу, що кожний наш часопис — то окрема літературна мова, зо своїми власними виразами й правописом... Замість пильно рівнятися на мову Котляревського, Основяненка, Вовчка й Шевченка, ми все рівняємось на »матірню« мову рідних нам Кобиляк... »Бо в нас так говорять« — найавторитетніше джерело нашого знання літературної мови...

Це глибоко шкідливий стан, і ми раз на все мусимо з ним покінчити. Найваж-

нішим чинником для створення спільної літературної мови все є власна держава з рідними школами, церквою, урядами, судом. Цього чинника ми здавна не маємо, але ж нам ніхто не заступає висококультурної праці — надолужити цю недостачу й таки створити показну літературну мову. Показну, бо ж розвиток літературної мови — показчик розвитку нації.

Така літературна мова віддавна вже є в нас, — це мова нашої митрополії, придніпрянська літературна мова. Іншим землям позостається одне: відкрито, щиро й доостанку прийняти її, визнати її єдину за свою »матірню« мову, а тоді станеться в нас подія величезної ваги, може своїми наслідками найбільша за всі останні події: цілий український нарід обєднається спільною літературною мовою... Обєднається духово в найціннішій скарбі своїм — у своїй літературній мові.

Але ми мусимо вчитися своєї літературної мови, коли хочемо знати її. Мусимо вчитися всі, міцно памятаючи, що без пильної науки знати її не будемо. Бо нема знання без науки.

Професори й учителі всіх шкіл в першу чергу мусять знати свою літературну мову якнайкраще, знати глибоко й всебічно, бо ж то їм випало на долю найвідповідальніше, але й найпочесніше завдання: дати своєму народові потрібне перше

знання її. Що вони зацеплять, те й понесуть до життя їхні слухачі.

Духовенство наше так само мусить добре й глибоко знати свою літературну мову, бо ж воно з природи своєї — всенародній учитель, повсякчасний оратор. Священник постійно навчає і в церкві, і в школі, — нехай же він скрізь привчає свою паству до доброї літературної мови. Нехай духовенство ніколи не забуває, що й воно постійно творить свою літературну мову й має за неї відповідати.

Нехай не забуває, що добра, вміла, милозвучна мова — то найперший ключ до серця вірних. По духовних школах, починаючи від Академії, мусять навчати української літературної мови як найважливішого предмету, коли хочуть іти врівень із життям.

А погляньте-но до фахових духовних видань або до їхніх часописів: змилуйся, Боже, що там за мова ще з XVIII-го віку!... А такий стан для нашої культури — глибоко шкідливий.

Наші адвокати так само мусять пильно навчатися доброї літературної мови й уживати її скрізь, — і в суді, і в громадським житті. Адвокатура — то все дуже цінний і важливий чинник в творенні літературної мови. Адвокат — то теж наш учитель мови й вимови, і велику кривду й дошкульну шкоду рідній культурі чинять наші адвокати, коли не вчаться як слід доброї літе-

ратурної мови, — вони ж бо мають безсумнівний великий вплив у громадським житті і несуть відповідальність за стан своєї літературної мови. А послухайте-но, як публично говорять вони — наслідники Цицерона по праці — або почитайте їхні подання до суду чи їхню фахову літературу... Ліпше про те красномовно й голосно змовчати...

Лікарі, політичні діячі, інженери, працівники кооперації й т. п., — всі мусять пильно вчитися своєї літературної мови. Бо без науки нема знання. Маючи ж постійні й близькі звязки зо своїм народом, якраз вони могли б дати до своєї літературної мови так їй потрібних цілющих соків. А чи ж так у нас робиться? Чи ці працівники свідомі своєї відповідальности перед рідною культурою?

Українська інтелігентна жінка, дбала мати своїх дітей, повновласна господиня хати — вона в першу чергу мусить учитися літературної мови. В своїй хаті — то вона найперший і найлюбіший професор своїм дітям. Не вільно жінкам забувати ані на хвилину, що то ж вони творці «матірньої мови», що то від них перших усі ми переймаємо свою початкову мову. Чого навчить нас мати, те й понесемо з собою у світ на ціле своє життя. Мати — то найглибший і найреальніший творець літературної мови. Нехай же українська жінка ніколи не забуває про цю

свою таку важливу, а разом із тим і таку почесну, але й відповідальну роль в українській культурі. Інтелігентна українська мати мусить досконало знати свою літературну мову, мусить постійно її вчитися, а все своє знання разом із матірньою теплою ласкою переливати в серця своїх дітей. Пам'ятати, що власне цього всі ми не забуваємо до кінця віку свого.

Накінець, всі наші письменники, поети, всі робітники сцени й пера, — а їх у нас зовсім не мало, — вони в першу руч мусять учитися своєї літературної мови, вони ж бо її офіційні творці. Але мусять учитися глибоко й найпильніше, учитися не з легенького тільки читання, але вчитися поважно, роками, вчитися ціле своє життя, студіюючи потрібну літературу. Мусять учитися, і навчати громадянство своїми творами. Ніколи не забувати, що то вони той світ, що горить на горі, — всі бо його бачать і до нього хрестяться... Зате й відповідальність за стан культури рідної мови найперше несуть вони.

Але треба правду сказати: більшість сучасних придністрянських письменників щиро й відкрито визнали ідею спільної літературної мови й пильнують писати по-придніпрянському. Тільки треба вчитися теї мови поважно й якнайбільше. Помалу те саме роблять і деякі наші часописи, а серед них на чолі стоїть »Діло«. От уже десять літ минає, як »Діло« зро-

зуміло всю величезну вагу одної спільної літературної мови для цілого українського народу й сміло до неї прямує. Цеї мужности »Діла«, такої корисної для культури нашої мови, ніколи не забуде історія української літературної мови.

На цей же шлях мусять рішуче стати й усі наші позакрайові часописи, — на Буковині, на Підкарпатті і в Америці. А особливо ці останні: Брати робітники пера з Канади й Америки, ви робите велику кривду й шкоду рідній культурі нашій, пишучи мовою »свойого села«, а правдивіше — »своею«... Ви правдиві навчителі громадянства, ви його найперші провідники, — привчайте ж свій нарід до чистої літературної мови, а не до мови місцевої. Бо й нарід мусить ізвикати до своєї книжної мови.

Не говорю тут про те, що наші часописи мусять багато попрацювати над створенням доброї мови. Такої мови, щоби її — чисто літературної в основі своїй — легко зрозумів кожний селянин. Скаржимося, що преса наша матеріально нидіє, бо нарід її мало підтримує. А що ми зробили, щоби й широкі селянські маси добре розуміли часописну мову? Чи не засмічуємо ми її без потреби чужими словами, чужою фразеологією та занадто вже інтелігентським, чужим народові способом нашого мишлення? Але про це я не раз іще буду окремо писати.

Дві слові на останку нашим видавництвам. Українське широке громадянство вже давно пробудилося й сильно тягнеться до книжки. Доброї, корисної, милозвучною мовою написаної книжки. Книжки, що чогось би навчила або розраду подала. Деякі Видавництва наші добре це підмітили й повним до вінців кошом несуть свої видання спрагненому читачеві. Тільки... змилуйся, Боже, що вони йому часом подають!.. Мусимо тут голосно й рішуче кричати від болю, — аж занадто часто дають йому камінь замість хліба, змію замість риби... Видається непотріб, твори ліпших письменників оминаються (бо їм заплатити треба)... Мова видань — жахлива, видаються переклади непідписані, цебто їх робить хто-будь, робить похапцем, »на коліні«, не знаючи мови. Часом прикриваючись оборонним плащиком патріотизму чи елейности, виставляючи звучні гасла корисної книжки, видання такі тисячами вриваються до наших, на добру книжку справді спрагнених родин, і роблять там хаос та руїну літературної нашої мови. Цьому вже раз належить покласти край і нехай би тим занялося »Товариство українських письменників«.

Отож, усі ми мусимо вчитися рідної мови. Усі ми мусимо памятати, що стан культури літературної мови — то красномовний показчик розвою нації. Цебто — хочеш добра своїй нації — не нехтуй

рідної мови, вчися її пильно. Кожне більше місто мусить закласти своє »Товариство Прихильників чистоти й правильности Рідної Мови« або »Товариство Плекання Рідної Мови«. Нехай не буде в нас ані одної філії »Просвіти«, »Союзу Українок« чи »Кружка Рідної Школи« без »Гуртка Плекання Рідної Мови« (про них див. ч. 1 »Рідної Мови« ст. 30-32). »Гурток Плекання Рідної Мови« — це й буде те перше народне джерельце, що подасть цілющих соків нашій літературній мові.

Спільна для всіх земель українська літературна мова якраз тепер всевладно витворюється. Основа її придніпрянська, але багатенько ввійде до неї й придністрянських перлин. Доложимо ж усіх сил своїх, щоби з гордістю й певністю передати наступному поколінню справді найкраще вироблену соборну мову, що духово міцно обєднає в собі цілий український нарід, де б він не проживав.

Пам'ятаймо, що перший ступінь до теї світлої й величної днини — всі мусимо вчитися своєї літературної мови, бо без доброї науки знати її не будемо.

Проф. Др. Іван Огієнко.

В справі нашої письменницької мови.

Ніхто не буде про це сперечатися, що наша українська письменницька мова перебуває тепер в стадії розвитку. Так як кожне живе тіло перемінює старі зужиті клітини на нові, такий самий процес переміни матерії переходить і кожна жива мова. Старі зужиті архаїзми передають до музейних складів, а на їх місце входять інші, нові, а побіч того витворюються нові вислови термінологічні в міру розвитку науки та поступу. Цю другу групу висловів треба щойно витворити, а до того покликані в першу чергу фахівці дотичного знання й філологи. Перші слідкують за тим, щоби новий термін відповідав своєму призначенню, другі пильнують знову, щоб нововведений термін відповідав своїми вимовою й формою правилам нашої народньої мови.

Це конечно потрібне в культурному розвитку нації. Покищо треба послугуватися чужою термінологією, та хоч вона буде для нас зрозумілою, то однак чужа термінологія, якої нарід не може

заступити своєю, віднімає нації право зачисляти себе до культурних народів.

Та при тім творенні своєї термінології вважає дехто за потрібне на місце висловів, що повинні, на їх думку, як архаїзми відійти, вводити до письменницької мови нераз зовсім без потреби штучно творені слова, які часом так фатально видумані, що не знати, чи сміятися з них, чи плакати.

Це правда, що кожний, хто має діло з письменством, має обов'язок не лише дбати про чистоту мови, але й збагачувати її новими висловами. Та хай же це збагачування не буде засмічуванням теперішньої письменницької мови, що приносить цій мові чимало шкоди й робить її незрозумілою. Коли б іти тим шляхом далі, то по яких п'ятидесяти роках годі буде без словника зрозуміти книжку, тепер написану.

Я нагадаю хоч би таке коструbate, в нашім письменстві загнижджене словечко, як »прийдешній«. Донедавна вживали ми слова, всім зрозумілого: »будучий«, — те, що буде. Та це комусь видалось архаїзмом, бо в церковній мові є слово »будучий«. Отож зразу заступлено його словом »майбутній«, що зовсім не відповідає тому, що буде напевно, лиш тому, що може, має бути (мабуть). Та згодом і цього було декому замало і хтось видумав слово »прийдешній«. Ну, гаразд,

це означає того, що прийде, а як сказати про того, що приїде, припливе або прилетить?

Та чи треба нам справді видумувати нові вислови та звороти для розвитку та збагачення нашої мови?

Наша народня українська мова багата на різні нарічча-діалекти в різних частинах нашої широкої батьківщини. Ми їх не вживаємо, вважаючи те за провінціалізми, льокалізми і т. п. Та ми їх ще гаразд не розслідили й не знаємо, які мовні скарби ховаються в тих різних діалектах, які там мовні перлини, що їх тільки брати б повними пригорщами до нашої літературної мови. Ми прямо ногами топчемо по тих перлинах мовних недоціненої вартости. Нам би слідувало в тій велетенській праці розвитку письменницької мови подбати про те, щоб ті діалекти спрямувати в одне велике мовне річище, з якого треба виловити ті перлини, а вони певно заступлять нам видумані штучні мовні дивогляди. Коли цього доконаємо, тоді викинемо з письменницької скарбниці всі »прийдешності«, а на їхнє місце дамо право громадянства тому всьому, що створив дух українського народу за останню тисячу літ свого розвитку.

Недавно завело наше »Діло« в себе »мовний куток«, де від часу до часу появлялися мовні справдешні й видумані

прогріхи різних письменників, були й довші статті про »Чистоту та правильність української мови« Професора Д-ра Івана Огієнка в »Новім Часі«, та те все до розвитку мови не багато причиниться, бо вони — як уміщені в щоденниках — із часом губляться та забуваються, і не буде з них пожитку на довшу мету.

На мою думку до того потрібний окремий журнал мовний. У ньому треба обговорювати питання письменницької мови, поміщувати відшукані вислови з наших діалектів, а навіть давати цілі статейки, оповідання тощо, писані мовою діалектів із названням місцевости, з якої цей говір взятий.

До Редакції мали би входити фахівці письменницької мови, вона повинна б бути найвищим ареопагом у справах мови, а інтересовані мали б право звертатися до тієї інституції з питаннями в справах своєї мови. У тім журналі треба допустити до слова також і нефахівців.

Сюди повинен би перенестися й куток мови з »Діла« та з інших українських органів.

Д-р Андрій Чайковський.

Знання мови необхідне кожному.

I.

Не лише українські інтелігенти, але й більше розвинені селяне, що беруть діяльну участь в громадському житті, дуже часто переживають неприємне почуття незручності й безрадності, коли доводиться їм писати чи виступати з промовами.

Можна сміло сказати, що лише маленький відсоток українських інтелігентів добре знає свою літературну українську мову, докладно розуміє її та вміє з неї користатися. Ще менше таких, що глибше відчувають її природу: будову, службово-логічну роль, музику й красу.

Зрештою, незнання й невідчування природи рідної мови — це прастарий гріх цілого людства. Люде теї самої національності, вживаючи рідної мови, часто-густо одні одних не розуміють. Звідсі повстають такі вирази, як: »Говорять ріжними мовами«, »Вибачте, я вас не зовсім розумію«, »Ви мене зле зрозуміли« й т. д.

І скільки непорозумінь, скільки шкоди, а навіть драм викликає це недосконале

знання своєї рідної мови та невміння користатися з неї! Візьмімо листи між приятелями чи родичами, торговельне листування, умови (контракти), духовні заповіти (тестаменти), газетні статті, прилюдні промови, різні протоколи, резолюції, постанови. Неточний зміст слів, неправильно побудоване речення може довести до ворожнечі, скандалу, суду, страт...

II.

Без належного знання й відповідного вживання мови не може бути нормального національного життя та його розвитку. Мова — дзеркало думок, почувань і волі. Без правильної мови вони каліки. Найкраща думка гине в голові, а почуття в серці, коли той, що їх зродив, зле володіє мовою. І хто не спостерігав, як іноді мучаться люде, щоби передати свою думку іншим, і часом не можуть цього зробити, бо не мають запасу відповідних слів, не знають їхніх форм і не вміють пов'язати їх належним способом.

Справді, недосконале знання рідної мови — це страшне духове каліцтво: язик у роті — неначе тобі задубіла колода, вухо — напів глухе, око — підсліпувате, душа — зв'язана птиця, що не може розгорнути своїх крил. І навпаки, добре знання й володіння мовою — це вже половина успіху в житті, ключ до щастя. А до того,

чиста правильна мова — найкраща музика, джерело високої насолоди.

Тому кожний нарід, що йде вперед шляхом поступу й розвитку, відчуває потребу упорядкувати рідну літературну мову свою, відшліфувати її, як найдорожчий у світі діамант, щоби найлегше й найясніше, з усіма кольорами веселки відбивалися в ній його думки, почування, поривання, ідеали, внутрішня й зовнішня природа.

III.

Давно вже відчуває цю потребу й українське громадянство. Читаючи часописи та книжки, ведучи розмови та слухаючи промовців, ми часто переживаємо таке, немов би були присутніми при »вавилонському помішанні мов«: чужі слова, різні неправильні форми, чудернацька будова речень, не цілком зрозуміле, чуже нам передавання думок, хоча й нашими, ніби зрозумілими словами і т. д.

Особливо тяжке становище українських журналістів і письменників. Різні видавництва й редакції мають свої улюблені слова й форми. Добре ще, коли там сидять люде, що справді знають мову. Але буває й таке, що редактори й видавці просто калічать правильну мову рукописів...

Мова письменників повинна бути взірцем для читачів. Так колись у нас бувало, так робиться в культурному світі й тепер.

У суперечці за мову громадяне часто покликалися на письменників: такий то, мовляв, сказав так, а не інакше. А теперішні письменники часто завзято відпекуються мови своїх друкованих творів:

— Я невинен. Це видавництво мені так »поправило« мою мову...

Між іншими, і автор цих рядків не може взяти повної відповідальності за мову своїх друкованих творів...

І навпаки, видавництва й редактори мають багато замороки з авторами й своїми співробітниками, що зле знають рідну літературну мову, але беруться писати. І як наслідок цього сумного явища маємо те, що рідко з'являється на нашому ринку книжка, видана доброю українською мовою.

IV.

Отже, коли б нас спиталися, хто з українців повинен поглиблювати свої знання рідної літературної мови, ми не вагаючись відповіли б:

— Усі — від професора, вчителя середньої й нижчої школи до письменника, журналіста, редактора, видавця, громадського діяча, священника, адвоката, банківця й просто батька й матері. Всі мусять учитися добрій українській мови.

В таких умовах нашої дійсности »Рідна Мова« стає одним із найпотрібніших часописів для кожного українця. »Рідна Мова« повинна бути в кожній українській

установі, організації і в кожній родині, бо знати свою рідну літературну мову й уміти правильно її вживати — то не тільки потреба кожного, але й національний обов'язок та питання нашої честі й гідності.

Хто з цим погодиться, в того без сумніву журнал «Рідна Мова» завжди буде під рукою.

Володимир Островський.

Притча про самоцвіт.

Недавно, передивляючись листки літературного збірника, натрапила була я на поему В. Самійленка: «Притча про самоцвіт». У ній каже поет ось що: У куряві на дорозі лежав блискучий самоцвіт, ні від кого не замічений. Ніхто не турбувався, що ось під ногами скарб йому лежить. Аж надійшов чоловік, що уважно придивлявся довкруги, знайшов той самоцвіт, обтер його з куряви. І засяв самоцвіт блеском небувалим та здивував байдужу товпу.

Тею людиною, що підняла самоцвіт — нашу рідну мову — із забуття, це, каже поет, був Тарас Шевченко. За його старанням, у сяйві його талану, забута наша «рідна мова» дійшла до небувалого значіння. Кожне серце стрепенулося на голос чарівних звуків рідної мови. Люде пі-

знали, що отся звичайна народня мова — це невичерпне джерело, з якого можна брати повними пригорщами.

Із цієї ж бездонної скарбниці черпала й наша велика письменниця — Марко-Вовчок. Вона — правдивий мистець народнього вислову — всією своєю ніжною істотою додає чару рідній мові й творить дивну музику слів.

Продовжуймо ж традиції наших великих попередників і плекаймо нашу рідну мову!

Головно ми, жінки, з природи вражливі на красу, не можемо остатись байдужими у цій важливій ділянці нашої культури. Мусимо свято берегти наші цінності, щоб передати їх майбутньому поколінню, мусимо чутко стояти на сторожі чистоти рідної мови, бо вона ж — підвалина нації. Творімо літературні гуртки, читаймо як-найбільше. Духовий провідник і показчик у нашій культурній мовній праці вже є, бо ось появилсь перше число довго очікуваного журналу «Рідна Мова».

Тепер за нами слово: доложімо всіх своїх зусиль, щоби піддержати цього нашого мовного провідника, що високо триматиме »блискучий самоцвіт«, щоби зберегти його від теї куряви, в якій тоне байдужа товпа.

Ярослава Мандюкова.

ХТО ХОЧЕ навчитися доброї
української літературної мови, хто
хоче пізнати історію своєї мови,
хто хоче довідатися, як де говорить
український нарід —

той мусить передплатити
науково-популярний місячник

„РІДНА МОВА“

присвячений всебічному вивченню
української мови.

Головний Редактор і Видавець Проф. Д-р ІВАН ОГІЄНКО.

ПЕРЕДПЛАТА: 6 зл. річно, 3 зл. піврічно,
1.50 зл. чвертьрічно. За границю 1 аме-
риканський (не канадійський) доляр або
його рівновартість ув іншій валюті (35 кор.
чеських, 180 леїв рум., 5 нім. марок, 30
франків французських, 65 динарів).

Кonto чекове П.К.О. ч. 27110.

Адреса Редакції й Адміністрації:

WARSZAWA, ul. Stalowa 25 m. 10.

Передплачуючи »Рідну Мову«, допома-
гаєте тим розвиткові культури україн-
ської мови. Кожен мусить добре знати
свою рідну мову й знайти хвильку часу
для читання »РІДНОЇ МОВИ«.

0,72 коп (1986г) 4211

БІБЛІОТЕКА „РІДНОЇ МОВИ“
Видає Проф. Д-р Іван Огієнко.

Прихильникам Рідної Мови,
„Гурткам Плекання Рідної Мови“,
а також філіям „Просвіт“, „Союзу
Українок“, „Кружкам Рідної Шко-
ли“, Читальням, Студентським кор-
пораціям, Кооперативам і т. ін. для
масового поширення се-
ред українського грома-
дянства та шкільної молоді.

Уже вийшли такі книжечки:

Ч. 1. Проф. Д-р Іван Огієнко — Д-р А. Чай-
ковський — В. Островський — Яр. Ман-
дюкова:

ВЧИМОСЯ РІДНОЇ МОВИ . Ціна 20 гр.

На поштову пересилку додавати по 5 гр.
на книжечку. Хто купує 5 або більше
книжечок, за пересилку не платить. Гро-
ші можна пересилати чеками П. К. О.
ч. 27110 (чеки продаються в кожному поч-
товім уряді), дописуючи на них: *Бібліо-
тека Р. М. ч....* Книжечки продаються
також по всіх українських книгарнях.

БІБЛІОТЕКА „РІДНОЇ МОВИ“
ВИДАЄ ПРОФ. Д-Р ІВАН ОГІЄНКО.

Ч. 1.

Проф. Д-р Іван Огієнко —
Д-р А. Чайковський — В. Островський —
Яр. Мандюкова

ВЧИМОСЯ РІДНОЇ МОВИ

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІЯН У ЖОВКВІ / 1933